

DIN ISTORIA MUZEOGRAFIEI ROMÂNEȘTI

MĂRTURII DESPRE ÎNFIINȚAREA MUZEULUI NAȚIONAL LA BUCUREȘTI, ÎN ANUL 1834

ELENA POPESCU

Preocupările și realizările în domeniul muzeologiei românești au început să se afirme deschis și să prindă contur în cel de-al IV-lea deceniu al secolului al XIX-lea, când a avut loc și organizarea primelor nuclee de acest fel. Anul 1834 rămâne semnificativ din acest punct de vedere: la 4 februarie se inaugura, în Moldova, Muzeul istorico-natural din Iași, iar la 3 noiembrie, domnitorul Țării Românești aproba proiectul marelui vornic Mihail Ghica pentru înființarea unui Muzeu Național la București; în același deceniu, cărturarul transilvănean George Barițiu susținea necesitatea constituirii unui muzeu, care avea să se deschidă însă ceva mai târziu. Este evidentă existența unor tendințe și manifestări comune și sub acest aspect, în toate cele trei țări române.

Nu ne vom opri aici decât asupra creării Muzeului Național din București, pentru a prezenta două documente pe care le socotim deosebit de prețioase, atit prin faptul că atestă începuturile existenței acestei instituții, cit și pentru ideile valoroase ce le conțin privind constituirea și păstrarea patrimoniului muzeistic și care, pentru acea perioadă, reflectă o concepție înaintată. Este vorba de Raportul către domn al marelui vornic Mihail Ghica, în care înainta spre aprobare proiectul pentru înființarea unui Muzeu Național la București și de Porunca domnitorului Țării Românești, Alexandru Dimitrie Ghica, cu nr. 142 din 3 noiembrie 1834, către Eforia Școalelor, prin care se trimitea respectivul proiect pentru a se trece la înfăptuirea lui, ambele publicate în «Curierul Românesc», nr. 58 din 13 decembrie 1834¹.

Dat fiind interesul ce există pentru începuturile muzeologiei românești, am considerat că, alături de celelalte materiale care s-au publicat în ultima vreme pe această temă², cele două documente menționate vor putea contribui la adâncirea cunoașterii acestor probleme.

Din citirea atentă a Raportului lui Mihail Ghica către domn se desprind câteva idei distincte: o expunere de motive asupra necesității «unei așezări de muzeu», al cărui scop «mai deosebit» era de «a strînge feluri de colecții spre luminarea istoriei naturale a acestei țări, cum și a strînge acolo cite antichități se mai găsesc risipite printr-acest Prințipat care ar putea da oareșicare lumină asupra istoriei nației noastre»; proiectul de organizare a muzeului, din care reținem cerința întocmirii de «cataloguri» pentru obiectele ce intrau în muzeu, ținerea unei evidențe duble, un rînd de condiții rămîind în muzeu, iar al doilea fiind trimis spre păstrare, la sfîrșitul fiecărui an, la Eforia Școalelor sub epitropia căreia se găsea muzeul, grija pentru un «local cuviincios» și pentru asigurarea păstrării colecțiilor, precum și fixarea unui program de vizitare; donația pe care o face în final, depunînd el însuși «pe altarul patriei cele mai în jos însămnate mici daruri pentru începerea fundamentului acestui institut», și care a constituit fondul inițial al muzeului, la care ulterior aveau să se adauge treptat noi și noi piese.

Porunca domnului către Eforia Școalelor cuprindea, pe lîngă ordinul dat de a se chibzui «mijloacele cele mai înlesnitoare spre aducerea întru săvîrșire și dezvoltarea unii așa de folositoare întocmiri», aprecierea asupra însemnatei colecții dăruite și care «se va depune în Muzeum ce se va întocmi făcîndu-se priveghere de a se ținea în bună păstrare». De altfel, citeva zile mai târziu, la 12 noiembrie 1834, Eforia Școalelor naționale mulțumea vornicului Mihail Ghica pentru colecția de obiecte donate în vederea înființării unui muzeu și îl înștiința de lucrările începute pentru realizarea acestuia³. La 19 noiembrie, aceeași Eforie comunica și domnului că s-au început lucrările de amenajare, conform proiectului prezentat de vornicul Mihail Ghica⁴.

Prețuirea față de inițiativa luată de Mihail Ghica nu s-a manifestat numai printre locuitorii Țării Românești. Gestul său a avut ecou și în celelalte părți locuite de români. Că lucru-

¹ Biblioteca Academiei R. S. România, mas. rom. 323, f. 184.

² Vezi Vladimîr Dumitrescu, *Cel mai vechi muzeu din Capitală: Muzeul național de antichități*, în «Revista Muzeelor», nr. 3/1964; Dorin Popescu, *Contenutul Muzeului național de antichități*, în «Revista Muzeelor», nr. 4/1964; Ioana Cristache-Panaît și Panaît I. Panaît, *Începuturile muzeografiei la București*, în «Revista Muzeelor», nr. 1/1966; V. Netes, *Impulsive și realizări muzeografice românești în Transilvania pînă la 1818*, în «Revista Muzeelor», nr. 1/1965; Ioana Cristache-Panaît și Panaît I. Panaît, *Organizarea activității muzeistice la București în anul 1834*, în «Revista Muzeelor», nr. 6/1968.

³ Biblioteca Academiei R. S. România, mas. rom. DCXVI - 299.

⁴ *Ibidem*, DCXVI - 300.

rile au stat astfel ne-o dovedește altă scrisoarea trimisă lui Mihail Ghica de către moldoveanul Alecu Băluș, la 12 aprilie 1835, prin care îl ruga să primească a fi membru de onoare al Societății de Istorie Naturală din Moldova⁶, mai cu seamă că aceasta ar contribui la strângerea relațiilor dintre cele două principate, cit și diploma de membru de onoare, în limba latină, ce i-a fost acordată de aceeași societate⁶.

Pentru o mai deplină edificare a cititorului asupra conținutului și semnificațiilor ce cuprind Raportul către domn al marelui vornic Mihail Ghica și Porunca domnitorului Alexandru Dimitrie Ghica către Eforia Școalelor din 3 noiembrie 1834, referitoare la înființarea Muzeului Național la București cu mai bine de 100 de ani în urmă, le redăm în întregime în anexa ce urmează.

ANEXĂ

I

« Prea înălțate Doamne,

Cele mai multe capitale ale Europei să fălesc cu muzeuri cu cabinete de istorie naturală, și cu alte deosebite colecții (adunări) care au pricinuit atita înalțare științelor și au adus mari ajutoare industriei; alte iarși cetăți mai puțin populate pătrunse de folosițele acestea au așază pe o mai mică scară asemenea institut. Subt — iscălitul cunoșcând rîvna patrioticească a înălțimel Tale, și dorinta ce ai a înfiinta pe lîngă alte mari scopuri și asemenea instituturi spre luminarea neamului nostru, supul la înalta aprobare și protecție a înălțimii Tale e prescurtare de Prolect asupra unei așezări de muzeu.

Acest muzeu va primi obiecturi cite cu vremea vor completa un cabinet de istoria naturală, va strînge la un loc modeluri trebuincioase spre îmbunătățirea Agriculturii și Industrii naționale; scopul însă mai deosebit al acesti așezări va fi a strînge feluri de colecții spre luminarea istoriei naturale a acesti țări, cum și a strînge acolo cite antichități să mai găsească risipite printr-acest Prințipat care ar putea da oareșicare lumină asupra istoriei nației noastre.

Mulți patrioții și alți literați bărbați sînt incredințat că vor da dar la acest muzeu multe obiecturi de curiozitate; drept aceia să vor ținea în condiții șuruite și peceultite, cataloguri de cite obiecturi să vor așaza intru acest muzeu, și să va da ca din partea Statului către dinșii un înscris de mulțumire, aceste condiții să vor ținea în muzeu, trimițînd cite una asemenea la sfîrșitul fieșii căria ar la cinstita Eforie a școalelor spre a sta în păstrare.

Local cuvîncios ar fi de o cam dată pentru așezarea unui muzeu odăile de jos de lîngă portita curții Minăstirii sfințului Sava, aceste odăi fiind bolnite pot fi și păzite de primejdia focului.

Acest muzeu va fi subț îngrijirea unui prefect (epistat) care va clasifica și va așaza sistematiceste toate obiectele, și va fi în răspundere de a nu să instrăina sau a să pierde ceva. Subt acest prefect se va orîndui un custod sau paznic, carele va ținea cheile muzeului, va fi de față cînd școlarii sau alții vor vizita acest institut ce va fi deschis de două ori și în zilele hotărîte ale săptămîinii, cinstita Eforie a școalelor va avea privileghele de a să ținea acolo buna rînduială ce să va întocmi și a să păstra toate colecțiile cite se vor depune acolo.

Nimîni pentru ori care pricină nu va fi slobod a scoate din muzeu vre un lucru, afară numai cînd să va strica și trebuina va cere de a să prenoi, sau a să lepăda vre un lucru netrebuincios; acesta însă să să facă prin știrea și slobozenia mădularilor Eforii școalelor dată prin hirtie. Bine voește către acesta, înălțate Doamne, i am da voe să depulu insumi pe altarul patrii cele mai în jos însămnate mici daruri pentru începerea fundamentului acestui institut.

1-*iu*. O colecție sistematică și completă mineraloică alcătuită de 150 bucăți denumită după sistema profesorului Leonard cu catalog lor.

2-*lea*. O colecție de molușcice ce să găsească în arhiducatul Austriei și sînt mai tot acele ce s-ar afla în țara noastră bucăți 213, și un catalog sistematic de familiile și felurile lor.

Aceste două colecții am putut aduce din călătoria ce am făcut în anul trecut în staturile Austriei.

3-*lea*. Colecție de cite feluri de pești să pot afla în apele țării noastre pe lîngă Mare alături și alte multe feluri de pești și ostracodermi de mare după cum în deosebitul catalog să arată.

4-*lea*. O vulpe albă ce s-au împușcat în anul acesta printre bălțile din Județul Vlașci nu departe de Orașul Giurgiu, aceasta ca o raritate au bălăsmi-o la Viena ca să se poată păstra în cabinetul de istorie naturală.

5-*lea*. O adunare de monede vechi Romane, Elinești, și bizentine, de argint și de aramă, bucăți 1258, aflate în țara noastră.

6-*lea*. Sase bucăți de antichități, adică chipul întreg de piatră în relief a lui Mateiaș Craiul nalt de sase palme și cu însciere aflat în Orașul Tirgoviști; un cap de marmură a lui Jupiter, O piatră ce s-a găsit pe mormîntul unui Roman în Județul Mehedințului pe care să vede bustul colecțiile cite se vor depune acolo.

Trunchiul trupului unei Vîneri pudice de marmură, partea de jos a unui vultur o placă de fier cu figuri în relief tot în acest Prințipat găsit O DOMO ANTONIVSO NIC NORISO.

7-*lea*. Dinți mastodontii, un os foarte gros petrificat, o bucată mare de sulfat de var petrificat găsită la Varna, bucăți de lemn și alte mai multe bucăți minerale aflate în pămîntul nostru ».

II

« Noi Alecsandru Dimitrie Ghica VVd. cu mila lui

Dumnezeu Domn a toată Țara Românească

Către Eforia Școalelor

Dumnealui marele Dvornic Mihalache Ghica prin lăturatul proiect ce ne-au înfățișat, supune în cunoștința Noastră folosițoarea chibuzire ce a făcut de a să așaza un Muzeu în Capitala Noastră București, și tot deodată fiind înșuși dumnealui înțiu începător al pomenitului Muzeu înzestreză cu o însămnătoare colecție și alte deosebite obiecturi de antichități pe care le au putut dobîndi prin osîrnicul cuget ce au avut de mulți ani pentru un asemenea sfîrșit.

Îndreptînd dar Domnia Mea acest Prolect către Eforia școalelor, poruncim a-l lua în deapropie băgare de seamă și chibuzînd miiloancele cele mai înlesnitoare spre aducerea intru săvîrșire și dezvoltarea unii așa de folosițoare întocmiri, să supue acele chibuziri la cunoștința Domnii Mele. Dar prosfirooa ce se face de către Dumnealui Marele Dvornic intru a sa patrioticească rîvnă și desisuteresea vrednică de toată lauda, se va primi de către Dumnealui eforii, și se va depune în Muzeum ce se va întocmi făcîndu-se privilegere de a se țiana în bună păstrare.

Nr. 142 Noemb. 3, 1834 ».

⁶ *Ibidem*, DCXVI - 302.

⁶ *Ibidem*, DCXVI - 301.